

Information Services of Bangkok Metropolitan Administration's Discovery Learning Libraries: Roles and Potential in Driving the Sustainable Development Goals (SDGs)

การจัดบริการสารสนเทศของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานคร: บทบาทและศักยภาพ ในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

Sumattra Saenwa

ศุภรรษตรา แสนวา

Sasipimol Prapinongsakorn*

ศศิพิมล ประพินพงศกร

Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University, Thailand

Corresponding author*

e-mail: sasipimol@g.swu.ac.th

Received 04-06-2025

Revised 27-10-2025

Accepted 28-10-2025

Doi: 10.69598/artssu.2025.5283.

How to Cite:

Saenwa, S., & Prapinongsakorn, S. (2025). Information Services of Bangkok Metropolitan Administration's Discovery Learning Libraries: Roles and Potential in Driving the Sustainable Development Goals (SDGs). *Journal of Arts and Thai Studies*, 47(3), E5283 (1-19).

Keywords: discovery learning libraries, public libraries, Sustainable Development Goals (SDGs), information services, library administration

คำสำคัญ: ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้, ห้องสมุดประชาชน, เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, บริการสารสนเทศ, การดำเนินงานห้องสมุด

Abstract

Background and Objectives: The Sustainable Development Goals (SDGs) are a set of global development goals adopted by the United Nations member states. Thailand has integrated the SDGs and the concept of sustainable development into its 13th National Economic and Social Development Plan. As a public library under this vision, Discovery Learning Libraries, Bangkok Metropolitan Administration (BMA) is an organization that operates under the aforementioned vision. Providing information services that respond to the SDGs is a key approach to modernizing libraries, aligning them with global contexts, and serves as a part of driving society toward sustainability. Therefore, the objective of this research is to study the information services and the role of Discovery Learning Libraries, BMA in driving the SDGs.

Methods: This research used a qualitative research approach. The key informants were divided into two groups: 38 library personnel and 102 library users within the scope of the 34 Discovery Learning Libraries, BMA. The data were collected through semi-structured interviews and analyzed using content analysis. The research findings were presented in the form of dashboards, tables, and descriptive narration.

Results: Discovery Learning Libraries, BMA play an important role in driving the SDGs across five essential dimensions, which clearly cover all 17 goals. However, challenges and gaps in driving the SDGs forward persist. For example, inter-organizational collaboration, which is consistent with its original mission, is not directly driven by the policies aimed at achieving the SDGs. A defined strategy plan and clear indicators are also lacking. Librarians are also unknowing of the SDGs, resulting in missed opportunities to improve existing services and activities with clearer goals. Instead of simply promoting reading or pursuing general goals, many initiatives are unable to measure and develop activities to their full potential for the SDG impact. Furthermore, there are limits due to a lack of materials and information resources that do not meet the needs of the users of every age group, which affects the creation and development of new activities. Personnel lack specialized skills and experience, as well as infrastructure and technology problems. Meanwhile, the needs of today's users are becoming more particular and sophisticated. Users expect libraries to be places of opportunity for lifelong learning, career development, and quality of life enhancement. Recommendations for the library's SDG implementation include developing and implementing a clear policy on the SDGs, developing and upgrading customized services, adapting management to a data-driven and flexible approach, and expanding collaborations based on its original mission to strategically seek partners to directly support the SDGs.

Application of this study: Discovery Learning Libraries can utilize the findings to develop policy strategies and action plans that align with the SDGs and the BMA development plan. In practice, they can improve and develop libraries to better fulfill the needs of a wider variety of users and be as specific as possible to target groups by clearly linking them to each SDG goal as part of the SDGs' outreach to the public.

Conclusions: This study reflects the current state and direction of learning libraries as public libraries when compared with the public library practices in other countries. To accomplish the SDGs by 2030, countries, including Thailand, need to work collaboratively to communicate, disseminate knowledge, and implement integrated activities as part of their responsibilities toward society. The impact and advantages will be assessed, resulting in changes in knowledge, skills, and behavior. The findings of this study can be utilized for both policy and practical purposes. At the policy level, they can inform strategic planning and action plans that align with the SDGs and the Bangkok Development Plan. At the practical level, the results can be applied to improve and develop the libraries to better meet the increasingly diverse and specific needs of target user groups, ensuring clear alignment with each relevant SDG goal.

บทคัดย่อ

ที่มาและวัตถุประสงค์: เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป็นชุดเป้าหมายการพัฒนาระดับโลกที่ได้รับการรับรองจากประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ประเทศไทยมีแผนการขับเคลื่อน SDGs แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและนำไปสู่การกำหนดทิศทางไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 หวังสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานครในฐานะห้องสมุดประชาชนเป็นองค์กรหนึ่งที่อยู่ภายใต้วิสัยทัศน์ดังกล่าว การจัดการบริการสารสนเทศที่ตอบสนองต่อ SDGs จึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะทำให้ห้องสมุดสามารถปรับบทบาทให้ทันสมัย สอดคล้องกับบริบทโลก และเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนสังคมอย่างยั่งยืน ดังนั้นการวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการบริการสารสนเทศและบทบาทของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานครในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิธีการศึกษา: งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ บุคลากรห้องสมุดจำนวน 38 คน และผู้ใช้ห้องสมุด จำนวน 102 คน ภายใต้ขอบเขตพื้นที่การศึกษาคือ ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานคร จำนวน 34 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปผลการศึกษารูปแบบแดชบอร์ด ตาราง และการบรรยาย

ผลการศึกษา: ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานครมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อน SDGs ใน 5 มิติหลัก ครอบคลุมทั้ง 17 เป้าหมายอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ยังสะท้อนถึงอุปสรรคและช่องว่างในการขับเคลื่อนเป้าหมาย SDGs เช่น การดำเนินงานและความร่วมมือระหว่างองค์กรที่เกิดขึ้นตามพันธกิจดั้งเดิม มิได้เกิดจากนโยบายเพื่อขับเคลื่อน SDGs โดยตรง และยังขาดการกำหนดแผนกลยุทธ์หรือตัวชี้วัดที่ชัดเจน รวมถึงบรรณารักษ์ยังขาดการรับรู้เกี่ยวกับ SDGs ทำให้ไม่ได้ยกระดับบริการและกิจกรรมที่มีอยู่ให้มีเป้าหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น แทนที่จะเป็นเพียงกิจกรรมส่งเสริมการอ่านหรือกิจกรรมตามพันธกิจแบบทั่วไป จึงไม่สามารถวัดผลหรือพัฒนากิจกรรมให้เกิดผลกระทบในมิติของ SDGs ได้อย่างเต็มศักยภาพ อีกทั้งยังพบปัญหาเกี่ยวกับข้อจำกัดด้านวัสดุและทรัพยากรสารสนเทศที่มีปริมาณไม่เพียงพอและไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้สำหรับทุกช่วงวัย ส่งผลต่อการสร้างสรรค์และพัฒนากิจกรรมใหม่ บุคลากรขาดทักษะความรู้เฉพาะทาง ตลอดจนปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยี ในขณะที่ความต้องการของผู้ใช้ยุคปัจจุบันมีความเฉพาะเจาะจงและซับซ้อนมากขึ้น ผู้ใช้คาดหวังให้ห้องสมุดเป็นพื้นที่แห่งโอกาสที่ตอบโจทย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาอาชีพ และการยกระดับคุณภาพชีวิต ข้อเสนอแนะสำหรับการขับเคลื่อน SDGs ของห้องสมุด ได้แก่ การกำหนดนโยบายเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและผลักดันสู่การปฏิบัติให้ชัดเจน พัฒนาและยกระดับบริการที่ปรับเหมาะสมตามความต้องการของผู้ใช้ ปรับการบริหารแบบขับเคลื่อนด้วยข้อมูลและแบบยืดหยุ่น และขยายความร่วมมือที่เกิดจากพันธกิจดั้งเดิมไปสู่การแสวงหาพันธมิตรอย่างมีกลยุทธ์เพื่อสนับสนุน SDGs โดยตรง

การประยุกต์ใช้: ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้สามารถนำผลการศึกษานี้ไปใช้ประโยชน์ทั้งเชิงนโยบายเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการเพื่อให้สอดคล้องกับ SDGs กับแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร และในทางปฏิบัตินำไปปรับปรุงและพัฒนาห้องสมุดให้ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ที่มีความหลากหลายมากขึ้นและเฉพาะเจาะจงตามกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุดโดยเชื่อมโยงให้สอดคล้องกับ SDGs ในแต่ละเป้าหมายให้ชัดเจน เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อน SDGs ไปยังประชาชน

บทสรุป: การศึกษานี้สะท้อนให้เห็นสภาพการณ์ปัจจุบันและทิศทางของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ในฐานะที่เป็นห้องสมุดประชาชน เมื่อเทียบกับแนวปฏิบัติของห้องสมุดประชาชนในต่างประเทศ ซึ่งหากนานาประเทศรวมถึงประเทศไทยจะขับเคลื่อน SDGs ให้บรรลุเป้าหมายใน ค.ศ. 2030 ได้นั้น จำเป็นต้องร่วมมือกันสื่อสาร ส่งผ่านความรู้และประยุกต์กิจกรรมที่บูรณาการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจสู่ประชาชน และสามารถวัดผลกระทบ ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม ผลการศึกษานี้ยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ทั้งเชิงนโยบายเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการเพื่อให้สอดคล้องกับ SDGs กับแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร และในทางปฏิบัตินำไปปรับปรุงและพัฒนาห้องสมุดให้ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ที่มีความหลากหลายมากขึ้นและเฉพาะเจาะจงตามกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุดโดยเชื่อมโยงให้สอดคล้องกับ SDGs ในแต่ละเป้าหมายให้ชัดเจน

บทนำ (Introduction)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นชุดเป้าหมายการพัฒนาระดับโลกที่ได้รับการรับรองจาก 193 ประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ครอบคลุมช่วงระยะเวลาที่ต้องบรรลุภายใน 15 ปี ได้เป็นทิศทางการพัฒนาที่ทุกประเทศต้องดำเนินการร่วมกันมาตั้งแต่ พ.ศ. 2559-2573 (Centre for SDG Research and Support, n.d.) แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเกิดขึ้นจากความพยายามที่จะเปลี่ยนวิธีคิดเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรในการพัฒนาเศรษฐกิจ มุ่งสู่การจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพในระยะยาว ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคนรุ่นหลังน้อยลง (Hajian, & Kashani, 2021; Klarin, 2018) SDGs ประกอบด้วย 5 มิติ (5Ps) 17 เป้าหมาย ได้แก่ มิติสังคม (People) มิติเศรษฐกิจ (Prosperity)

มิติสิ่งแวดล้อม (Planet) มิติสันติภาพและสถาบัน (Peace) และมิติหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) ประกอบไปด้วย เป้าหมายที่ 1 (ยุติความยากจน) เป้าหมายที่ 2 (ยุติความหิวโหย และส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน) เป้าหมายที่ 3 (การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี) เป้าหมายที่ 4 (การศึกษาที่มีคุณภาพ เท่าเทียมและสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต) เป้าหมายที่ 5 (ความเสมอภาคระหว่างเพศ บทบาทของสตรี และเด็กหญิง) เป้าหมายที่ 6 (การจัดการน้ำและการสุขาภิบาล) เป้าหมายที่ 7 (พลังงานสมัยใหม่ที่ทุกคนเข้าถึงได้) เป้าหมายที่ 8 (การเติบโตทางเศรษฐกิจและการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน) เป้าหมายที่ 9 (สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมนวัตกรรมและอุตสาหกรรม) เป้าหมายที่ 10 (ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ) เป้าหมายที่ 11 (เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ที่ยืดหยุ่น ปลอดภัยและยั่งยืน) เป้าหมายที่ 12 (การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน) เป้าหมายที่ 13 (การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น) เป้าหมายที่ 14 (อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล) เป้าหมายที่ 15 (ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบก) เป้าหมายที่ 16 (ส่งเสริมสังคมที่สงบสุข ยุติธรรม และสถาบันเข้มแข็ง) และ เป้าหมายที่ 17 (ความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน) (National Higher Education Science Research and Innovation Policy Council Office, 2021) ในส่วนของประเทศไทยมีแผนการขับเคลื่อน SDGs ครอบคลุมการดำเนินงาน 6 ด้านได้แก่ การสร้างความตระหนักรู้ให้กับทุกภาคส่วน การเชื่อมโยง SDGs กับแผน 3 ระดับของประเทศ กลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน การดำเนินงานเพื่อบรรลุ SDGs ภาคีการพัฒนาทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ และการติดตามประเมินผลการขับเคลื่อน SDGs (Meesab, 2020) และยังเป็นหนึ่งในสี่ของหลักการและแนวคิดที่นำไปกำหนดเป็นทิศทางไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) โดยมุ่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนทุกกลุ่มในทุกมิติ

ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานคร เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 25 ที่ภาครัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ (Phra Ratchabanyat Kansuksa Haeng Chat Pho So 2542 Kaekhai Phoemtoem (Chabap Thi 2) Pho So 2545 Lae (Chabap Thi 3) Pho So 2553, 1999) ภายใต้วิสัยทัศน์ “แหล่งเรียนรู้ทันสมัย ส่งเสริมการอ่านคนทุกวัย เพื่อสังคมไทยพัฒนา” ดังนั้นห้องสมุดจึงเป็นเครือข่ายห้องสมุดประชาชนที่มีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีความหลากหลายทางด้านประชากรและสภาพสังคม การจัดการบริการสารสนเทศที่ตอบสนองต่อ SDGs จึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะทำให้ห้องสมุดสามารถปรับบทบาทให้ทันสมัย สอดคล้องกับบริบทโลกและเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนสังคมอย่างยั่งยืน

จากการทบทวนงานวิจัยในต่างประเทศ พบว่า มีการศึกษาบทบาทของห้องสมุดประชาชนและการรับนโยบาย SDGs ของบรรณารักษ์ เช่น การศึกษาการรับรู้ของบรรณารักษ์ห้องสมุดศรีลังกาในแต่ละเป้าหมายนั้น พบว่าบรรณารักษ์ไม่คุ้นเคยกับเนื้อหาตามเป้าหมายและตัวชี้วัด ไม่ทราบว่าห้องสมุดจะมีส่วนช่วยให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างไร และห้องสมุดไม่ได้ดำเนินการหรือวางแผนในระยะยาวเพื่อบรรลุ SDGs (Uditha & Bandaranayake, 2023) และในงานวิจัยของ Noh (2021) พบเช่นเดียวกันคือ บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนในประเทศเกาหลีมีความรู้เพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับนโยบาย SDGs แต่ก็เห็นด้วยกับกลยุทธ์การสนับสนุนห้องสมุดที่กำหนดโดย IFLA คือ บทบาทของห้องสมุดจึงมีแนวโน้มสูงที่จะสนับสนุนให้บรรณารักษ์จำนวนมากมีส่วนร่วมอย่างเข้มข้น นอกจากนี้ในงานวิจัยของ Omona (2020) ศึกษาบทบาทของห้องสมุดและการบริการสารสนเทศเพื่อบรรลุนโยบาย SDGs พบข้อสังเกตว่าการจัดการห้องสมุดและบริการสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนจะเป็นหัวใจสำคัญของการบรรลุเป้าหมาย SDGs โดยรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับห้องสมุดและกำหนดให้อยู่ในวาระการประชุมเพื่อพัฒนาห้องสมุดสู่ความเป็นมืออาชีพด้านการบริการสารสนเทศซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับการรู้หนังสือของประชาชนและช่วยให้ประเทศบรรลุ SDGs ในขณะที่บริบทของประเทศไทยมีเพียงการศึกษาเกี่ยวกับห้องสมุดประชาชนเฉพาะประเด็นการพัฒนาห้องสมุดและการบริการสารสนเทศ (Puangok, 2020; Prangthong, 2012) และเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของผู้ใช้บริการ สภาพการให้บริการของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้เพียงบางแห่งหรือบางกลุ่มตัวอย่าง และส่วนใหญ่เป็นการศึกษาบทบาทการเป็นห้องสมุดสำหรับเด็ก (Buarod & Hemachayati, 2020; Chotijareanpong & Hemchayart, 2019; Jumneansri, 2020) ยังไม่พบการศึกษาที่ครอบคลุมการจัดการบริการสารสนเทศและบทบาทของห้องสมุดประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบาย SDGs อย่างชัดเจน รวมถึงยังขาดข้อมูลเชิง

ประจักษ์เกี่ยวกับการดำเนินงานและแผนกลยุทธ์ การรับรู้เกี่ยวกับ SDGs ของบรรณารักษ์ ความร่วมมือระหว่างองค์กร ความต้องการของผู้ใช้ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน การจัดการบริการและกิจกรรมให้ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการที่มีการเปลี่ยนแปลงและซับซ้อนขึ้น นำไปสู่แนวทางหรือกรอบการพัฒนาบริการของห้องสมุดประชาชนให้สอดคล้องกับเป้าหมาย SDGs ในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา (Research Objectives)

เพื่อศึกษาการจัดการบริการสารสนเทศและบทบาทของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานครในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิธีการศึกษา (Research Methods)

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยมีขอบเขตและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย 1) บุคลากรห้องสมุด ได้แก่ บรรณารักษ์ จำนวน 35 คน และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดจำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 38 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) มีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นผู้มีตำแหน่งบรรณารักษ์และ/หรือเจ้าหน้าที่ห้องสมุดที่เป็นผู้รับผิดชอบหลัก และมีประสบการณ์การทำงานห้องสมุดตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป 2) ผู้ใช้บริการห้องสมุด แต่ละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 102 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (accidental sampling) โดยเลือกผู้ให้บริการที่เข้ามาใช้บริการห้องสมุดในขณะที่ยังดำเนินการเก็บข้อมูล และพิจารณาให้ครอบคลุมหลากหลายประเภทที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ได้แก่ กลุ่มนักเรียน/นักศึกษา ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ จากขอบเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่ ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานคร จำนวน 34 แห่ง ดังนี้ 1) ห้องสมุดเมืองกรุงเทพมหานคร 2) ห้องสมุดฯ สวนลุมพินี 3) ห้องสมุดฯ ภาษีเจริญ 4) ห้องสมุดฯ ตลาดกระบี่ 5) ห้องสมุดฯ สะพานสูง 6) ห้องสมุดฯ ทุ่งครุ 7) ห้องสมุดฯ ดุสิต 8) ห้องสมุดฯ บางขุนเทียน 9) ห้องสมุดฯ มีนบุรี 10) ห้องสมุดฯ ห้วยขวาง 11) ห้องสมุดฯ วัดราชโอรสาราม 12) ห้องสมุดฯ บางเขน 13) ห้องสมุดฯ ประเวศ 14) ห้องสมุดฯ วัดลาดปลาเค้า 15) ห้องสมุดฯ คลองสามวา 16) ห้องสมุดฯ บ้านจตุรพักตรพิมาน 17) ห้องสมุดฯ มูลนิธิเพื่อศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย 18) ห้องสมุดฯ เขตบางซื่อ 19) ห้องสมุดฯ เขตราชบุรี 20) ห้องสมุดฯ อนนคาราม 21) ห้องสมุดฯ วัดราชวรานุสรณ์ 22) ห้องสมุดฯ สีหราช 23) ห้องสมุดฯ วิชากร 24) ห้องสมุดฯ รมณีย์ทุ่งสีกัน 25) ห้องสมุดฯ วัดพรหมรังสี 26) ห้องสมุดฯ เคหะชุมชนดินแดง 27) ห้องสมุดฯ เสรีไทยอนุสรณ์ 28) ห้องสมุดฯ วรธรรม 29) ห้องสมุดฯ ศูนย์การศึกษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบางซื่อ 30) ห้องสมุดฯ รามอินทรา 31) ห้องสมุดฯ บางบอน 32) ห้องสมุดฯ หนองจอก 33) ห้องสมุดฯ บางกะปิ และ 4) ห้องสมุดฯ ซอยพระนาง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) โดยมีแนวคำถามสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดการวิจัยสำหรับบุคลากรและผู้ใช้บริการ ดังนี้

2.1 บุคลากรห้องสมุด ประกอบด้วยแนวคำถามหลักตามประเด็น ดังนี้ 1) ข้อมูลภูมิหลังของห้องสมุด ได้แก่ ขนาดของห้องสมุด จำนวนบุคลากร อัตลักษณ์ และกลุ่มผู้ใช้บริการ 2) การดำเนินงานของห้องสมุด ได้แก่ แผนกลยุทธ์และการดำเนินงาน การรับรู้เกี่ยวกับ SDGs ของบรรณารักษ์ บทบาทและการจัดการบริการของห้องสมุด ความร่วมมือระหว่างองค์กร และปัญหาและอุปสรรค

2.2 ผู้ใช้บริการ ประกอบด้วยแนวคำถามหลักตามประเด็น ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์และประสบการณ์การใช้ห้องสมุด 2) ความต้องการของผู้ใช้ 3) ปัญหาและอุปสรรคในการใช้บริการ

ตรวจสอบคุณภาพของแนวคำถามสัมภาษณ์โดยผู้ทรงวุฒิ จำนวน 3 คน ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์/สารสนเทศศึกษา และการจัดการบริการหรือกิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อให้แน่ใจว่า

คำถามมีความเกี่ยวข้อง ครอบคลุม และเหมาะสมกับประเด็นวิจัย จากนั้นนำไปทดลองสัมภาษณ์กับบรรณารักษ์และผู้ใช้บริการที่ไม่ใช่กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวนกลุ่มละ 3 คน แล้วนำมาปรับปรุงข้อคำถามให้มีความชัดเจนและครอบคลุม ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

3. การเก็บและรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และได้รับหนังสือรับรองโครงการวิจัยเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2567 หมายเลข SWUEC-672588 จากนั้นดำเนินการขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลถึงผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว เมื่อได้รับอนุมัติจึงนัดหมายวันกับบุคลากรห้องสมุดเพื่อขอสัมภาษณ์ ส่วนการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ใช้ ผู้วิจัยได้สอบถามบรรณารักษ์ล่วงหน้าเพื่อวางแผนเลือกเวลาเก็บข้อมูลที่ครอบคลุมกลุ่มผู้ใช้ ทำให้การสุ่มตัวอย่างผู้ใช้โดยบังเอิญเกิดขึ้นได้จริง ลดความเสี่ยงที่จะไปเก็บข้อมูลในช่วงเวลาที่ห้องสมุดมีผู้ใช้น้อยหรือแทบไม่มีผู้ใช้เลย เพื่อช่วยให้การสุ่มแบบบังเอิญเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุม และไม่กระทบต่อการดำเนินงานของห้องสมุด และดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่มด้วยตนเอง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 9 มกราคม - 6 มีนาคม 2568

4. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และจัดระเบียบข้อมูล จัดกลุ่มเนื้อหาตามประเด็นแนวคำถาม วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) โดยพิจารณาข้อมูลจากหลายแหล่งและหลายวิธี ได้แก่ การเปรียบเทียบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม คือ บุคลากรและผู้ใช้บริการ และตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมจากเพจเฟซบุ๊กและเว็บไซต์ของห้องสมุด (data triangulation) การตรวจสอบร่วมกันระหว่างนักวิจัย 2 คนที่ทำหน้าที่เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล (investigator triangulation) (Chitwattanakorn et al., 2024) นำเสนอข้อมูลในรูปแบบแดชบอร์ด ตาราง และการบรรยาย

ผลการศึกษา (Research Results)

1. ข้อมูลภูมิหลังของสมุด

ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ภายใต้การบริหารงานของส่วนห้องสมุดและการเรียนรู้ สังกัดสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร มีพันธกิจในการสนับสนุนการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชนเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร สำหรับการแบ่งขนาดของห้องสมุด พบว่า ห้องสมุดทั้ง 34 แห่ง แบ่งเป็น 3 ขนาด ได้แก่ ขนาดใหญ่จำนวน 19 แห่ง (ร้อยละ 55.88) ขนาดเล็ก 10 แห่ง (ร้อยละ 29.41) และขนาดกลาง 5 แห่ง (ร้อยละ 14.71) โดยมีบุคลากรปฏิบัติงานประจำในห้องสมุด ประกอบด้วยบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด ซึ่งมีจำนวนแตกต่างกันไปแต่ละแห่ง ส่วนใหญ่มีบรรณารักษ์ประจำแห่งละ 1 คน จำนวน 31 แห่ง (ร้อยละ 9.20) และมีห้องสมุดที่มีบรรณารักษ์ 2 คน จำนวน 1 แห่ง (ร้อยละ 2.94) และบรรณารักษ์ 6 คน จำนวน 1 แห่ง (ร้อยละ 2.94) โดยมีห้องสมุด 1 แห่งที่ไม่มีบรรณารักษ์แต่มีเจ้าหน้าที่ห้องสมุดทำหน้าที่แทน (ร้อยละ 2.94) และมีอาสาสมัครช่วยงานแตกต่างกัน โดยห้องสมุดส่วนมาก จำนวน 10 แห่ง มีอาสาสมัคร 1 คน (ร้อยละ 29.41) สำหรับอัตลักษณ์ของห้องสมุดพบว่า ห้องสมุดจำนวนกึ่งหนึ่ง คือ 17 แห่ง (ร้อยละ 50) มีการกำหนดอัตลักษณ์ เช่น ห้องสมุดสีเขียว (เน้นให้ความรู้ด้านการประหยัดพลังงานและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม) ห้องสมุดสิ่งแวดล้อม ศูนย์การศึกษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบางซื่อ (เน้นด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม) ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้บ้านจิกาย-พุนทรัพย์ (เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าด้านภาษาศาสตร์ ภาษาสันสกฤต ภาษาบาลี ด้านการศึกษา ครุศาสตร์ ฯลฯ) ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ห้วยขวาง (ห้องสมุดการ์ตูน) ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ซอยพระนาง (ห้องสมุดวรรณกรรมไทย) เป็นต้น ส่วนอีก 17 แห่ง (ร้อยละ 50) จัดบริการทั่วไป ยังไม่มีการกำหนดอัตลักษณ์ แสดงใน Figure 1 ส่วนผู้ใช้บริการของห้องสมุดประกอบด้วยบุคคลหลากหลายกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเด็กก่อนวัยเรียนซึ่งมากับผู้ปกครอง กลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษามัธยมศึกษา กลุ่มนักศึกษา กลุ่มผู้ใหญ่ และกลุ่มผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์เข้าใช้ห้องสมุดแตกต่างกัน เช่น ผู้สูงอายุมาใช้บริการนั่งอ่านหนังสือนวนิยาย หนังสือพิมพ์ ยืมหนังสือกลับบ้าน และเป็นสถานที่นัดพบปะ ส่วนวัยทำงานมานั่งใช้บริการนั่งอ่านและนั่งทำงาน ผู้ใช้ที่เป็นกลุ่มนักศึกษามาใช้พื้นที่นั่งอ่านและเรียนแบบออนไลน์ ผู้ใช้วัยเด็กมากับผู้ปกครองและใช้บริการมุมสำหรับเด็ก โดยผู้ปกครองมานั่งอ่านหนังสือหรือทำกิจกรรมร่วมกัน ส่วนห้องสมุดที่ตั้งอยู่ใกล้โรงเรียน พบว่า มีนักเรียนจำนวนมากมานั่งใช้บริการห้องสมุด เช่น นั่งทำการบ้าน อ่านหนังสือสอบ ทำกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อน เป็นต้น นอกจากนี้ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้หลายแห่งที่ตั้งอยู่ในบริเวณสวนสาธารณะ มักมีผู้ใช้บริการมาออกกำลังกายและแวะมาใช้บริการห้องสมุด

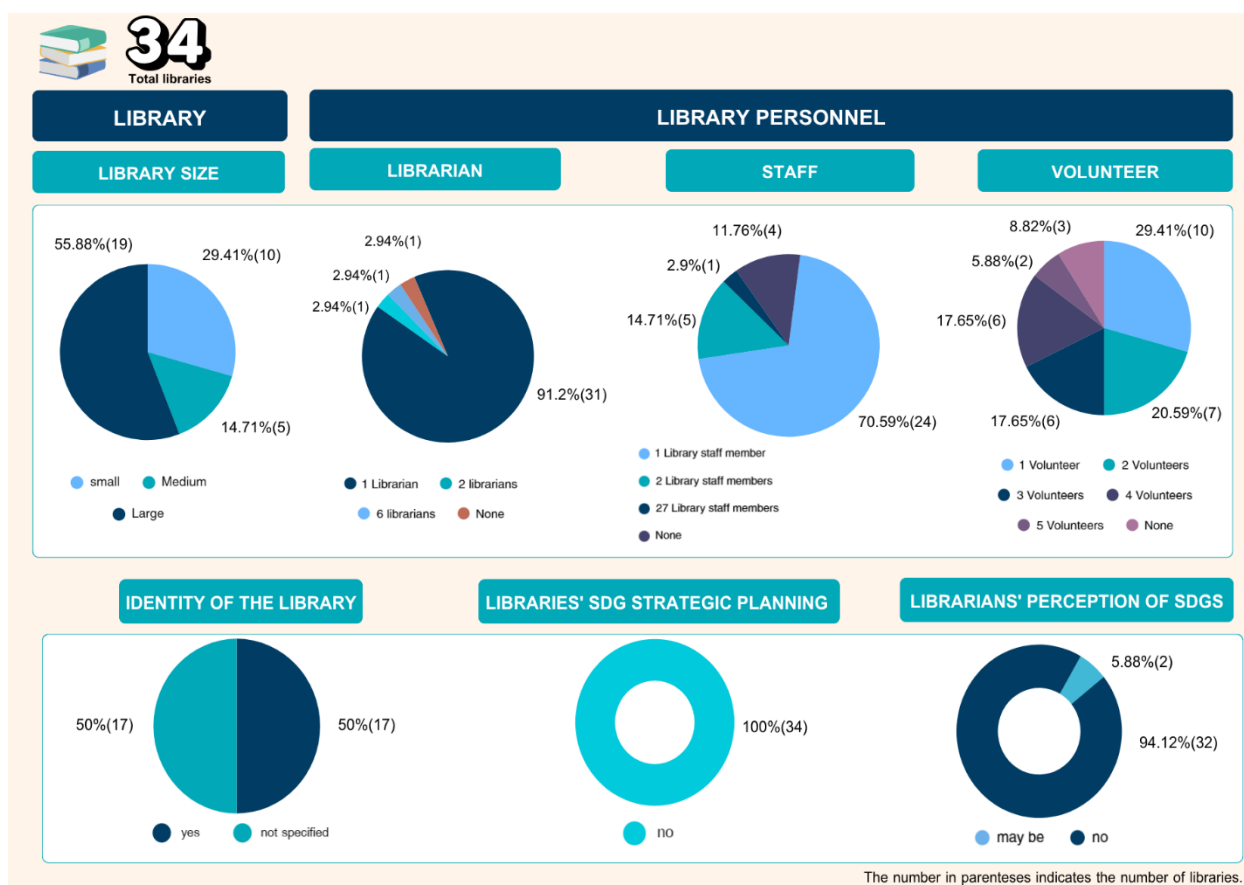

Figure 1 General Information about Libraries

(Source: Saenwa, & Prapinpongsakorn, 2025)

2. การดำเนินงานของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานคร

2.1. แผนกลยุทธ์และการดำเนินงาน ห้องสมุดทั้ง 34 แห่ง (ร้อยละ 100) ไม่ได้มีแผนกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับ SDGs โดยตรง แสดงใน Figure 1 และบรรณารักษ์ไม่ได้รับทราบแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนว่าแต่ละกิจกรรมหรือบริการที่จัดนั้นควรสอดคล้องกับเป้าหมายใดของ SDGs ห้องสมุดทุกแห่งได้รับงบประมาณจากกรุงเทพมหานครสำหรับการจัดโครงการประจำปีภายใต้นโยบายและแผนงานของส่วนห้องสมุดและการเรียนรู้ปีละ 6 โครงการ รวมถึงการจัดกิจกรรมประจำปีหรือกิจกรรมตามเทศกาลและวันสำคัญประจำปี นอกจากนี้ยังได้รับงบประมาณในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศและทรัพยากรอื่น ๆ สำหรับบริการผู้ใช้ โดยส่วนหนึ่งได้รับบริจาคหนังสือและสิ่งของสำหรับใช้จัดกิจกรรมจากชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งก่อนดำเนินการจัดซื้อหนังสือนั้นมีห้องสมุดบางแห่งที่สำรวจหรือสอบถามความต้องการของผู้ใช้บริการแบบไม่เป็นทางการ และมีเพียงส่วนน้อยที่ใช้แบบสอบถาม แต่ไม่มีการสอบถามความต้องการเกี่ยวกับเนื้อหาของกิจกรรม กิจกรรมที่เกิดจากความคิดของบรรณารักษ์และบุคลากรห้องสมุด ซึ่งจัดให้เข้ากับวัสดุอุปกรณ์พื้นฐานที่ได้รับจากหน่วยงานส่วนกลางที่ทุกแห่งได้รับการจัดสรรเหมือนกัน เช่น อุปกรณ์ระบายสี กระดาษ สี ปูนปลาสเตอร์ ฯลฯ

2.2 การรับรู้เกี่ยวกับ SDGs ของบรรณารักษ์ พบว่า บรรณารักษ์ห้องสมุด จำนวน 32 แห่ง (ร้อยละ 94.12) ยังขาดการรับรู้เกี่ยวกับ SDGs ซึ่งมีบรรณารักษ์ห้องสมุดจำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 5.88) ที่เคยรับรู้นโยบายจากต้นสังกัด แสดงใน Figure 1 โดยเคยได้ยินคำว่า SDGs แต่ไม่ทราบรายละเอียด อย่างไรก็ตาม เมื่อสอบถามความเข้าใจและความเห็นเกี่ยวกับ SDGs บรรณารักษ์ได้ให้ความเห็นว่า SDGs นั้นเป็นการพัฒนาบริการของห้องสมุดเพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

2.3 ความร่วมมือระหว่างองค์กร ห้องสมุดทุกแห่งมีความร่วมมือในการดำเนินงานระหว่างห้องสมุดด้วยกันเอง ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกและชุมชนเพื่อจัดบริการและกิจกรรม ดังนี้

2.3.1 ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ เช่น การให้บริการยืมระหว่างห้องสมุด ห้องสมุดมีบริการยืมหนังสือกรณีที่ห้องสมุดของตนไม่มีหนังสือที่ผู้ต้องการ บรรณารักษ์จะดำเนินการตรวจสอบว่าหนังสือเล่มนั้น ๆ มีบริการที่ห้องสมุดใด จากนั้นจึงดำเนินการยืมระหว่างห้องสมุดให้ ซึ่งมีรถจากส่วนกลางบริการนำส่งหนังสือยืม-คืน โดยใช้เวลาประมาณ 1-2 สัปดาห์ ทั้งนี้มีบรรณารักษ์จากห้องสมุดหลายแห่งเดินทางไปรับหนังสือด้วยตนเอง หรือหากมีงานที่ต้องเข้าไปที่ส่วนกลางก็จะนำหนังสือที่ยืมไว้กลับมาให้ผู้ใช้บริการด้วย

2.3.2 ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ห้องสมุดร่วมมือกับหน่วยงาน เช่น บ้านหนังสือ โรงเรียน สถานศึกษา ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์เยาวชน ศูนย์กีฬาใกล้เคียง โรงพยาบาล จัดกิจกรรมให้แก่ผู้ใช้บริการ เช่น กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เกมพัฒนาทักษะภาษา และคณิตศาสตร์ การทดลองวิทยาศาสตร์ เล่านิทาน สอนทำสิ่งประดิษฐ์ วาดภาพระบายสี บัณฑิตน้ำมัน ตอบคำถามมีรางวัล การออกกำลังกาย กิจกรรมเปิดโลกนิทาน การสอนวิธีปฐมพยาบาล การให้ความรู้เรื่องอัคคีภัย ห้องสมุดที่มีอัตลักษณ์เน้นด้านสิ่งแวดล้อมมีความร่วมมือกับกรุงเทพมหานครออกไปเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสีย นอกจากนี้ยังมีหน่วยงาน เช่น อุทยานการเรียนรู้ TK Park มหาวิทยาลัย ศูนย์วิทยาศาสตร์ ร่วมมือในการพัฒนาทักษะบุคลากรโดยจัดวิทยากรฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีและภาษาแก่บุคลากรห้องสมุด การศึกษาดูงานและฝึกงาน การสัมมนาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น

2.3.3 ความร่วมมือกับชุมชน ห้องสมุดจัดกิจกรรมตามเทศกาลและวันสำคัญต่าง ๆ ให้กับหมู่บ้านในชุมชนใกล้เคียง (กิจกรรมวันเด็ก วันลอยกระทง) ความร่วมมือกับวัด (การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการทำสิ่งประดิษฐ์) ความร่วมมือกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขต (จัดวิทยากรสอนภาษาอังกฤษ) ผู้ใช้บริการในชุมชน (ให้ความรู้เกี่ยวกับภาษีเงินได้สำหรับบุคคล การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดการขยะ) รวมถึงศูนย์ฝึกอาชีพ (อบรมการทำอาหาร ทำเล็บ และโหราศาสตร์) เป็นต้น

2.3.4 ความร่วมมือกับองค์กรเอกชน ห้องสมุดมีความร่วมมือกับองค์กรภายนอก เช่น ความร่วมมือกับธนาคาร HSBC (ธนาคารจัดทำมุมสำหรับเด็กให้กับห้องสมุด การจัดกิจกรรมโดยหาวิทยากรมาให้ความรู้ การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับเรื่องการลดขยะ) ความร่วมมือกับสโมสรโรตารี ชมรมวิ่งและชมรมโยคะ (การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ร่วมทำกิจกรรมที่ห้องสมุดจัดพร้อมสนับสนุนสิ่งของ อาหารและเครื่องดื่ม) ความร่วมมือกับบริษัท Netflix ให้บริการภาพยนตร์ฟรีแก่ผู้ใช้บริการ ความร่วมมือกับสำนักพิมพ์จัดกิจกรรมเสวนา พบนักเขียนและจัดงานวันเด็ก เป็นต้น

2.4 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน จากการสัมภาษณ์ทั้งบุคลากรและผู้ใช้บริการพบประเด็นที่สะท้อนถึงปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

2.4.1 ด้านการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเท่าเทียม สะท้อนถึงอุปสรรคในการบรรลุเป้าหมายด้านการศึกษาที่มีคุณภาพโดยตรง ได้แก่

1) ปัญหาด้านทรัพยากรสารสนเทศ ทรัพยากรยังไม่เพียงพอและไม่ตรงกับความต้องการที่หลากหลายสำหรับทุกช่วงวัย โดยเฉพาะหนังสือแนวพัฒนาตนเอง (How-to) บอร์ดเกม สื่อการเรียนรู้แบบออนไลน์ และสื่อการเรียนรู้เฉพาะด้านอื่น ๆ เป็นต้น รวมถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณในการจัดซื้อ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเข้าถึงความรู้ที่หลากหลายและทันสมัย

2) ปัญหาด้านกิจกรรม วัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมมีจำกัด ไม่เพียงพอและไม่ตรงกับกิจกรรมที่ผู้ต้องการ บางครั้งห้องสมุดต้องจัดกิจกรรมแบบพื้นฐานตามวัสดุอุปกรณ์ที่ได้รับมาแบบเดียวกัน หรือต้องปรับกิจกรรมให้เข้ากับวัสดุ อีกทั้งยังเป็นการจำกัดความคิดสร้างสรรค์ของบรรณารักษ์สำหรับการจัดกิจกรรมใหม่ ๆ ให้ตรงกับความต้องการของชุมชน ทำให้ห้องสมุดไม่สามารถเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมได้อย่างเต็มศักยภาพ

3) ปัญหาด้านเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอและไม่มีประสิทธิภาพ สัญญาณอินเทอร์เน็ต/Wi-Fi ไม่เสถียรขาดซอฟต์แวร์พื้นฐาน และไม่มีบริการพิมพ์งานหรือถ่ายเอกสาร เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงข้อมูลดิจิทัล การเรียนรู้ในยุคใหม่ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็น และการประกอบอาชีพในยุคดิจิทัล

2.4.2 ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่ครอบคลุม เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างพื้นฐานของห้องสมุดสะท้อนถึงอุปสรรคในการเข้าถึงบริการห้องสมุดซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะที่ไม่ครอบคลุม ได้แก่

1) ปัญหาด้านอาคารสถานที่ พบปัญหาอาคารเก่าชำรุด เครื่องปรับอากาศเสีย เฟอร์นิเจอร์ไม่สะดวกสบาย ครุภัณฑ์ชำรุดที่รกรกรซ่อมแซม สะท้อนถึงการบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่ทันการณ์ อาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยและสุขภาวะของผู้ใช้บริการ การออกแบบอาคารที่ไม่สอดคล้องกับหลักการยสถาปัตย์ (Universal Design) ซึ่งเป็นการออกแบบสภาพแวดล้อมให้กับคนทุกกลุ่ม เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ไม่ให้มีอุปสรรคในการใช้งานและทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและพื้นที่บริการได้อย่างเท่าเทียม ตัวอย่างเช่น การจัดหนังสือนิยายไว้ชั้นบนโดยไม่ลิฟต์ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบาง เป็นต้น

2) ปัญหาการเข้าถึง ห้องสมุดบางแห่งตั้งอยู่ในซอยลึกเข้าถึงลำบากหรือไม่มีที่จอดรถ ทำให้ประชาชนบางส่วนเสียโอกาสในการใช้บริการ

3) ปัญหาด้านบุคลากร บุคลากรไม่เพียงพอทั้งในเชิงปริมาณและขาดทักษะความรู้เฉพาะทาง ทำให้ไม่สามารถบริการได้อย่างเต็มศักยภาพและแก้ไขปัญหาได้ล่าช้า เช่น ผู้ใช้บริการต้องการให้ห้องสมุดจัดกิจกรรมสอนผู้ใช้ในเรื่องที่บรรณารักษ์ไม่ชำนาญ ขาดช่างเฉพาะด้านดูแลซ่อมบำรุงงาน เป็นต้น

2.4.3 ด้านการส่งเสริมสุขภาวะและความเป็นอยู่ที่ดี และความเข้มแข็งในการสร้างความร่วมมือ ยังสะท้อนให้เห็นถึงโอกาสในการพัฒนาด้านนี้ที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ เช่น

1) ปัญหาด้านการตอบสนองต่อสังคมผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุไม่ชอบเข้าร่วมกิจกรรม แต่ในขณะเดียวกันก็มีความต้องการเฉพาะแสดงให้เห็นว่าห้องสมุดยังไม่ได้เป็นพื้นที่ที่ตอบโจทย์สุขภาวะของผู้สูงอายุอย่างเต็มที่

2) ปัญหาระหว่างกลุ่มผู้ใช้บริการ เช่น ห้องสมุดจัดกิจกรรมสำหรับเด็กจึงเกิดเสียงดังรบกวน ในขณะที่กลุ่มผู้ใช้อื่น ๆ ต้องการความเงียบในการอ่านและทำงาน สะท้อนถึงการขาดพื้นที่ที่แบ่งสัดส่วนอย่างเหมาะสม ซึ่งเห็นถึงความจำเป็นในการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะให้ทุกกลุ่มสามารถใช้งานร่วมกันได้อย่างสงบสุข

3) ปัญหาด้านการสร้างความร่วมมืออย่างเป็นระบบ ความร่วมมือส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นเป็นไปตามพันธกิจดั้งเดิมของห้องสมุด โดยเฉพาะห้องสมุดขนาดเล็กยังสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นได้น้อย แม้ว่าจะแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าโดยการหาผู้สนับสนุนหรือขอความช่วยเหลือจากชุมชน ซึ่งแสดงถึงศักยภาพในการสร้างเครือข่ายที่ยังไม่เป็นระบบและอาจไม่ยั่งยืน

3. บทบาทของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานครในการขับเคลื่อน SDGs

จากการวิเคราะห์บริการสารสนเทศและกิจกรรมของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานคร พบว่า ห้องสมุดมีบทบาทอย่างยิ่งในการขับเคลื่อน SDGs ตาม 5 มิติหลัก แสดงดัง Table 1 โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 มิติด้านสังคม (SDG 1, 2, 3, 4, 5) ห้องสมุดมีบทบาทโดดเด่นอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมโดยมีส่วนในการสร้างสังคมคุณภาพและเท่าเทียม ดังนี้

3.1.1 สนับสนุนด้านการศึกษาและเปิดกว้างอย่างเท่าเทียม (SDG 4, 5) สะท้อนให้เห็นว่าห้องสมุดส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งปณิธานหลักที่ห้องสมุดทุกแห่งดำเนินการ กิจกรรมครอบคลุมตั้งแต่การส่งเสริมการอ่าน ส่งเสริมทักษะวิชาการและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ไปจนถึงการสนับสนุนกลุ่มผู้มีความต้องการพิเศษ เช่น กิจกรรมเล่านิทานประกอบดนตรีสำหรับผู้พิการทางสายตา สนับสนุนการจัดพื้นที่เป็นห้องบันทึกหนังสือเสียงสำหรับคนตาบอด เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ปลอดภัยที่ส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศโดยเปิดกว้างสำหรับทุกคน ส่งเสริมความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การแนะนำหนังสือนิยาย Y ในช่วงเดือนแห่งความภาคภูมิใจของกลุ่มหลากหลายทางเพศ (Pride Month) เสวนาแนวทางการสื่อสารเชิงบวกสำหรับครอบครัวเกี่ยวกับเพศหลากหลาย เป็นต้น

3.1.2 ส่งเสริมการมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี (SDG 3) ห้องสมุดทุกแห่งทำหน้าที่เป็นแหล่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ และจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี เช่น กิจกรรมเช็กสุขภาพกายใจ กิจกรรมพลังชีเพื่อชีวิตที่ยืนยาวสำหรับผู้สูงอายุ โครงการลดปัจจัยเสี่ยงบุหรี่ไฟฟ้าและสุขภาพจิตในพื้นที่ ส่งเสริมสุขภาพผ่านการเล่นกีฬา เป็นต้น

3.1.3 ลดความยากจนและความหิวโหย (SDG 1, 2) ห้องสมุดหลายแห่งช่วยบรรเทาความยากจนโดยผ่านการจัดอบรมอาชีพเสริมที่ใช้ต้นทุนต่ำ เช่น งานหัตถกรรม การทำผ้ามัดย้อมพิมพ์ผ้าด้วยดอกไม้ สอนทำอาหาร ทำเครื่องดื่มสมุนไพร และแม้กระทั่งการสร้างรายได้จากขยะ ในขณะเดียวกันห้องสมุดยังช่วยลดความหิวโหยในระดับพื้นฐานโดยมีการแจกอาหารหรือของว่างในระหว่างการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

3.2 มิติด้านเศรษฐกิจ (SDG 7, 8, 9, 10, 11) ห้องสมุดมีบทบาทในการเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญในการสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจและลดความเหลื่อมล้ำในชุมชน ดังนี้

3.2.1 ลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาค (SDG 10) บทบาทนี้เป็นหัวใจสำคัญของห้องสมุดทุกแห่งในการพัฒนาชุมชนและพลเมืองผ่านการสนับสนุนการศึกษา โดยเป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับทุกคนที่ช่วยลดช่องว่างทางสังคมด้วยการให้เข้าถึง

ข้อมูล ความรู้ บริการและกิจกรรม รวมถึงการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตโดยไม่มีค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ยังมีการให้บริการเชิงรุกไปยังกลุ่มเปราะบาง เช่น บริการให้ยืมหนังสือแก่ทัณฑสถานหญิงกลาง สนับสนุนการเรียนรู้ให้กับผู้พิการทางสายตา

3.2.2 ส่งเสริมอาชีพและสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน (SDG 8, 9) ห้องสมุดทุกแห่งสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน โดยจัดให้ทรัพยากรและแนะนำหนังสือเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะอาชีพ การประกอบธุรกิจ การเริ่มต้นทำธุรกิจ การลงทุนเบื้องต้น พร้อมทั้งจัดอบรมการพัฒนาทักษะต่าง ๆ เพื่อสร้างรายได้เสริม เช่น งานหัตถกรรม การตัดเย็บกิจกรรมขนมหวานริมทางของหวานสร้างอาชีพ โหราศาสตร์ การสร้างรายได้จากสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อหารายได้เสริมให้ครอบครัว ส่วนด้านโครงสร้างพื้นฐานห้องสมุดทุกแห่งให้บริการคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตโดยไม่มีเสียค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และเริ่มต้นธุรกิจในยุคดิจิทัล

3.2.3 สนับสนุนด้านพลังงานสะอาดและชุมชนที่ยั่งยืน (SDG 7, 11) ห้องสมุดทุกแห่งให้ประชาชนเข้าถึงพลังงานสะอาดโดยเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีแสงสว่างและไฟฟ้าสำหรับอ่านหนังสือ ศึกษาค้นคว้า ใช้คอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต ชาร์จอุปกรณ์ต่าง ๆ จัดให้บริการสื่อความรู้และกิจกรรมเกี่ยวกับพลังงานหมุนเวียน ให้ความรู้และรณรงค์การใช้ไฟฟ้าอย่างรู้คุณค่า อีกทั้งยังมีบทบาทในการสร้างเมืองและชุมชนที่ยั่งยืนผ่านการจัดกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นต่าง ๆ ผ่านวันสำคัญทางศาสนาและเทศกาลต่าง ๆ เป็นแหล่งข้อมูลประวัติศาสตร์การเมืองของไทย ตลอดจนส่งเสริมความรู้และจัดกิจกรรมเกี่ยวกับปัญหาของสังคมเมืองและชุมชนที่เป็นผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการขยะติดเชื้ออย่างไรให้ปลอดภัยจากผู้อื่น นอกจากนี้ห้องสมุดบางแห่งเน้นการออกแบบอาคารที่มีมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประหยัดพลังงาน บำบัดน้ำเสีย ซึ่งเป็นตัวอย่างการพัฒนาเมืองและอาคารที่ยั่งยืน

3.3 มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) (SDG 6, 12, 13, 14, 15) ห้องสมุดทำหน้าที่สร้างความรู้ความเข้าใจและปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้แก่คนในชุมชน ดังนี้

3.3.1 การจัดการทรัพยากรอย่างรับผิดชอบและบริโภคที่ยั่งยืน (SDG 6, 12) ห้องสมุดทุกแห่งให้บริการพื้นฐานด้านน้ำสะอาดและสุขาภิบาล บางแห่งมีลักษณะเป็นห้องสมุดเฉพาะด้วยจึงเน้นการส่งเสริมความรู้และอบรมเกี่ยวกับ ปรับปรุงคุณภาพน้ำ โดยการลดมลพิษ การจัดการและการจำลองการบำบัดน้ำเสีย วิธีการใช้น้ำอย่างประหยัด การนำน้ำกลับมาใช้ซ้ำ ในขณะที่เดียวกันก็ส่งเสริมการบริโภคที่ยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรมผ่านกิจกรรมที่ทุกคนทำได้ง่าย เช่น กิจกรรม DIY จากวัสดุเหลือใช้/การนำกลับมาใช้ใหม่ การให้ความรู้และจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม การคิดเชิงนิเวศน์ การลดปริมาณขยะ ลดการใช้ทรัพยากร การรีไซเคิล รวมถึงกิจกรรมปฏิบัติการสีเขียวอื่น ๆ (green activity) เพื่อให้ประชาชนเข้าใจแนวคิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีความรับผิดชอบ

3.3.2 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น (SDG 13) ห้องสมุดหลายแห่งจัดกิจกรรมและให้ความรู้เพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศตั้งแต่การสร้างความรู้ความตระหนักรู้เกี่ยวกับการลดปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์และผลกระทบ (net zero) ให้ความรู้และสาธิตการใช้พลังงานทดแทน เช่น โซลาร์เซลล์ กิจกรรมการปลูกต้นไม้ การลดการใช้พลังงาน รวมถึงแนะนำหนังสือ ให้ความรู้เพื่อรับมือหรือปรับตัวต่ออันตรายและภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น วิธีเอาตัวรอดจากแผ่นดินไหว กิจกรรมซ้อมรับมือภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหวและอัคคีภัย

3.3.3 อนุรักษ์ ปกป้องและใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศ (SDG 14, 15) ห้องสมุดทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลความรู้ในการอนุรักษ์ระบบนิเวศทั้งทางบกและทางทะเล โดยจัดหาทรัพยากรและจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศทางทะเล การอนุรักษ์สัตว์ทะเล ทรัพยากรทางทะเล การอนุรักษ์ทรัพยากร เช่น ป่าไม้ สัตว์ แมลง พืช ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงจัดกิจกรรมปลูกต้นไม้ กิจกรรมเดินป่า (เดินสวน) เพื่อศึกษาพืชพรรณและสัตว์ต่าง ๆ

3.4 มิติด้านสันติภาพและสถาบัน (SDG 16) บทบาทของห้องสมุดในมิตินี้คือการเป็นหน่วยงานที่น่าเชื่อถือและเป็นที่พึ่งของประชาชน ห้องสมุดช่วยให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมในระดับพื้นฐาน โดยจัดเตรียมทรัพยากรที่ให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายใกล้ตัวที่ประชาชนควรรู้ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับบริการต่าง ๆ ของภาครัฐ

3.5 มิติด้านหุ้นส่วนการพัฒนา (SDG 17) ความสำเร็จของบริการและกิจกรรมทั้งหมดเกิดขึ้นได้จากความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ห้องสมุดมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหลากหลายภาคส่วน ทั้งหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เช่น ความร่วมมือกับโรงเรียนและมหาวิทยาลัย สำนักพิมพ์ มูลนิธิต่าง ๆ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ศูนย์ฝึกอาชีพ สโมสรชมรม ศูนย์กีฬา สำนักอนามัย ธนาคาร เป็นต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าห้องสมุดเป็นกลไกสำคัญในการผสานความร่วมมือเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาในระดับท้องถิ่น

Table 1 Library Services and Activities to Drive the Sustainable Development Goals (SDGs)

SDGs	Library services and activities related to the SDG Goals	Libraries
SDG 1	*Promoting low-cost vocational skills, such as supplementary occupations	*LIB1, LIB3, LIB10, LIB12, LIB16, LIB18, LIB 21, LIB27, LIB28, LIB29, LIB30
	*Income generation from waste management	*LIB30
SDG 2	*Distributing complimentary food and snacks during various activities	*ALL
SDG 3	* Providing health promotion information	*ALL
	*Organizing activities to promote good health and quality of life	*LIB1, LIB3, LIB5, LIB11, LIB20, LIB22, LIB23, LIB26, LIB34
SDG 4	*Reading promotion activities	*ALL
	*Activities that enhance curricular and extracurricular skills, including thinking and creativity	*LIB1-2, LIB4, LIB5-7, LIB9-10, LIB12, LIB16-20, LIB22, LIB24-25, LIB27-28, LIB30-32, LIB34
	*Support the area as an audiobook recording room for the blind. (Read for the Blind project)	*LIB32
	* Music-based storytelling activities for the blind and visually impaired	*LIB34
SDG 5	*Providing equal access to the library and its resources for all genders	*ALL
	*Fostering understanding of gender diversity and creating a safe space for expression, such as providing Y novels and promoting "Y novels" during Pride Month and making them available.	*LIB26, LIB28
	*Activities to build understanding of gender diversity	*LIB34
SDG 6	*Providing basic services such as clean drinking water and toilets.	*ALL
	*Promoting knowledge on water quality improvement through pollution reduction, wastewater treatment, water conservation methods, and water reuse. Also, training on water and sanitation conservation, such as reducing household wastewater	*LIB2
SDG 7	* Serving as a public space providing access to light and electricity for studying, reading, computer use, internet access, and charging mobile devices etc.	*ALL
	*Providing resources and activities related to renewable energy.	*LIB1, LIB2, LIB9
	*Educating and campaigning for responsible electricity use within the library	
SDG 8	*Providing resources on vocational skills development, entrepreneurship, and basic investment	*ALL
	*Supporting learning and skills development through workshops on crafts, cooking, baking, handicrafts, and sewing to generate supplementary household income	*LIB1, LIB3, LIB10, LIB12, LIB16, LIB21, LIB27-29
SDG 9	*Providing free access to computers, internet, and ICT infrastructure	*ALL
	*Offering resources and book recommendations on starting a business and earning income from social media	*LIB20, LIB22, LIB27
SDG 10	*Supporting education as a public space for everyone, reducing the social gap by providing access to information, knowledge, and activities	*ALL
	*Support the area as an audiobook recording room for the blind. (Read for the Blind project)	*LIB32
	*Providing book services to the Central Women's Correctional Institution, Department of Corrections	*LIB18

Table 1 Library Services and Activities to Drive the Sustainable Development Goals (SDGs) (cont.)

SDGs	Library services and activities related to the SDG Goals	Libraries
SDG 11	*Promoting knowledge and organizing activities on the preservation of culture and traditions, such as religious holidays and festivals *Providing and archiving historical evidence, documents, objects, and stories about political history and World War II in Thailand; and organizing historical tours along main WWII routes *Organizing activities to promote cultural lifestyles and beliefs. *Raising awareness about urban and community problems affecting the environment, such as waste management, including how to safely handle infectious waste *Operating with an environmentally friendly and energy-efficient building design, including wastewater treatment, to serve as a model for sustainable urban development	* ALL * LIB4 * LIB34 * LIB1, LIB2, LIB5, LIB9, LIB20, LIB25, LIB30 * LIB1, LIB2, LIB9,
SDG 12	*DIY activities to create items from used materials and promote reuse *Providing knowledge and activities to foster environmental awareness, ecological thinking, waste reduction, recycling, and resource conservation, including various "Green Activities" to promote responsible resource consumption	* ALL * LIB1-5, LIB7, LIB9, LIB15, LIB20, LIB22, LIB24, LIB25-26, LIB 30-32, LIB34
SDG 13	*Promoting knowledge, recommending resources, and raising awareness about mitigating climate change, achieving Net Zero emissions, and understanding their impacts *Learning activities about caring for trees and ecosystems. *Providing education and demonstrations on renewable energy (e.g., solar cells), energy conservation, tree planting, and guiding users how to reduce energy consumption and waste *Recommending books and providing knowledge on coping with and adapting to natural hazards and disasters (e.g., earthquake survival guides) *Science experiments and drills for natural disaster preparedness (e.g., fire drills)	* LIB1, LIB2, LIB9, LIB28, LIB30-32 * LIB1-3, LIB7, LIB9, LIB24 * LIB10, LIB28, LIB32 * LIB2, LIB5, LIB20
SDG 14	*Providing resources and promoting knowledge about marine ecosystems, marine animal conservation, and marine resources	* LIB2
SDG 15	*Providing access to information and learning materials related to terrestrial ecosystems, resource conservation, and biodiversity. *Organizing activities and projects on nature conservation, including forests, animals, insects, plants, and biodiversity. *Tree planting, nature/garden walks to study flora, recycling, and waste management activities	* LIB1, LIB2, LIB9
SDG 16	*Providing resources on basic laws relevant to citizens' daily lives and public services	* ALL
SDG 17	*Building collaborations with various sectors, including government agencies, private companies, and communities, to conduct joint activities and projects *Cooperation with the Central Women's Consulate to allow women convicts to borrow library books *Collaboration with the Thailand Association of the Blind to support the area as an audiobook recording room for the blind	* ALL * LIB18 * LIB32

*Not sorting libraries by scope of the study

4. ความต้องการของผู้ใช้บริการห้องสมุดผ่านกรอบ SDGs

จากการวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้บริการห้องสมุดผ่านกรอบ SDGs ตาม 5 มิติหลัก สะท้อนให้เห็นความต้องการที่สอดคล้องกับ SDGs ดังนี้

4.1 มิติด้านสังคม (SDG 3, 4) ความต้องการของผู้ใช้สะท้อนให้เห็นว่าต้องการให้ห้องสมุดเป็นมากกว่าที่อ่านหนังสือ แต่เป็นพื้นที่เพื่อการพัฒนาตนเอง พัฒนาคุณภาพชีวิต และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

SDG 4 (การศึกษาที่มีคุณภาพ เท่าเทียมและสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต) เป็นความต้องการที่เด่นชัดที่สุดและเป็นหัวใจหลักของผู้ใช้ทุกกลุ่ม เช่น นักเรียน/นักศึกษาต้องการพื้นที่อ่านหนังสือ ทำการบ้าน ทำงานกลุ่ม และเตรียมตัวสอบ มีความต้องการทรัพยากรที่เฉพาะเจาะจง เช่น หนังสือคู่มือสอบเข้ามหาวิทยาลัย หนังสือพัฒนาตนเอง หนังสือหลายภาษา เป็นต้น ในขณะที่วัยทำงานและผู้สูงอายุต้องการหนังสือประเภท How-to หนังสือแนวจิตวิทยาและให้กำลังใจ และหนังสือที่มีเนื้อหาเฉพาะเจาะจงตามความสนใจของตนเอง เช่น หนังสือพระเครื่อง รถแข่ง หนังสือเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ การเกษตร การเลี้ยงปลา นอกจากนี้ยังต้องการเพิ่มพูนทักษะใหม่ ๆ เช่น ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันและการอบรมการใช้เทคโนโลยี เป็นต้น

SDG 3 (การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี) ผู้ใช้บริการวัยทำงานและผู้สูงอายุแสดงความต้องการที่ชัดเจนในด้านการมีสุขภาพที่ดี โดยต้องการให้ห้องสมุดเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพมาให้ความรู้และคำแนะนำ นอกจากนี้ยังต้องการหนังสือเกี่ยวกับอาหารและสุขภาพ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เป็นต้น

4.2 มิติด้านเศรษฐกิจ (SDGs 8, 9, 10, 11) ผู้ใช้มองเห็นศักยภาพของห้องสมุดในการเป็นพื้นที่สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ และลดความเหลื่อมล้ำ ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

SDG 8 (การเติบโตทางเศรษฐกิจและการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน) ผู้ใช้มีความต้องการที่ชัดเจนให้ห้องสมุดจัดกิจกรรมอบรมหรือสอนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การทำอาหาร และงานประดิษฐ์ นอกจากนี้ความต้องการหนังสือเกี่ยวกับการขายของออนไลน์บนเฟซบุ๊ก ดิจิทัล การลงทุน และการพัฒนาตนเอง แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้มองหาช่องทางสร้างรายได้และพัฒนาตนเองในโลกเศรษฐกิจสมัยใหม่

SDG 9 (สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมนวัตกรรมและอุตสาหกรรม) ผู้ใช้มีความต้องการด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีมีความชัดเจนมาก โดยต้องการให้เพิ่มจำนวนคอมพิวเตอร์ที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ต ได้ เนื่องจากไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังต้องการให้ปรับปรุงสัญญาณ Wi-Fi ให้มีความเร็วและเสถียร เพิ่มบริการปลั๊กไฟ และดูแลคอมพิวเตอร์ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน

SDG 10 (ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ) ผู้ใช้มีความต้องการใช้พื้นที่ทำงาน (co-working space) เตรียมตัวสอบ เข้าถึงทรัพยากรความรู้ต่าง ๆ กิจกรรมเสริมสร้างทักษะอาชีพโดยไม่มีค่าใช้จ่าย สะท้อนให้เห็นถึงการสนับสนุนของห้องสมุดที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและอาชีพโดยตรง

SDG 11 (เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ที่ยืดหยุ่น ปลอดภัยและยั่งยืน) ผู้ใช้ต้องการให้ห้องสมุดเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีคุณภาพและส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ โดยเสนอให้ปรับปรุงโต๊ะเก้าอี้ให้สะดวกสบาย เปลี่ยนครุภัณฑ์ที่เก่า และปรับปรุงห้องสำหรับเด็กให้เก็บเสียงเพื่อไม่ให้รบกวนพื้นที่อ่านหนังสือ ความต้องการเหล่านี้สะท้อนถึงความคาดหวังให้ห้องสมุดเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมที่สำคัญของชุมชน

4.3 มิติด้านสิ่งแวดล้อม (SDG 15) ความต้องการทรัพยากรเพื่อความเข้าใจในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

SDG 15 (ปกป้อง พื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบก) แม้จะไม่ใช่อำนาจหลัก แต่ก็มีความต้องการหนังสือที่มีเนื้อหาเฉพาะทาง เช่น หนังสือเกี่ยวกับการเกษตร การเลี้ยงสัตว์ และการเลี้ยงปลา ความต้องการเหล่านี้สะท้อนถึงความสนใจในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

4.4 มิติด้านสันติภาพและสถาบัน (SDG 16) ผู้ใช้บริการแสดงความต้องการหนังสือเกี่ยวกับกฎหมาย ซึ่งจำเป็นต่อการใช้ชีวิตประจำวันและการปกป้องสิทธิของตนเอง การเข้าถึงข้อมูลด้านกฎหมายช่วยสร้างพลเมืองที่รอบรู้และส่งเสริมสังคมที่ยุติธรรม

จากที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า 1) ผู้ใช้ไม่ได้มองห้องสมุดเป็นแค่ที่ยืมหนังสือแต่คาดหวังให้เป็น “พื้นที่แห่งโอกาส” ที่ตอบโจทย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาอาชีพ และการยกระดับคุณภาพชีวิต 2) ความต้องการโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีมีความสำคัญ การที่คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอและสัญญาณ Wi-Fi ที่ไม่มีประสิทธิภาพเป็นอุปสรรคสำคัญที่ลดทอนศักยภาพของ

ห้องสมุดในการสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี 3) เสียงสะท้อนจากประสบการณ์ของผู้ใช้ (voice of users) เป็นความสำคัญในการพัฒนาบริการ ซึ่งให้เห็นว่าห้องสมุดต้องปรับตัวจากการจัดหาทรัพยากรแบบสร้างขึ้นมาแบบเดียวแล้วเอาไปใช้ได้ทุกแห่ง (one-size-fits-all) ไปสู่การตอบสนองความต้องการเฉพาะของชุมชนเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง อีกทั้งนำไปสู่การขับเคลื่อน SDGs ในทุกมิติ

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา (Conclusion and Discussion)

จากผลการศึกษา พบว่า ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานครมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อน SDGs ในทุกมิติอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็น มิติสังคม ผ่านการส่งเสริมการศึกษาที่เท่าเทียมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต มิติเศรษฐกิจ ผ่านการจัดอบรมอาชีพ เสริมและให้บริการโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี มิติสิ่งแวดล้อม ผ่านการให้ความรู้และจัดกิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึก มิติสันติภาพและสถาบัน ผ่านการเป็นสถาบันที่ให้ความรู้ด้านกฎหมาย และมิติหุ้นส่วนการพัฒนา ผ่านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหลากหลายภาคส่วน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจในการกิจที่กว้างกว่าการเป็นเพียงที่ให้บริการยืมหนังสือ อ่านหนังสือ ห้องสมุดได้ปรับตัวเป็นสถาบันทางสังคมที่มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี ลดความเหลื่อมล้ำ ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก และปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม แต่อย่างไรก็ตาม ยังพบว่ามีอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงาน และการตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม ซึ่งนำมาสรุปและอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ความเข้าใจใน SDGs เป็นกุญแจสำคัญสู่การวางแผนเชิงกลยุทธ์ของห้องสมุด

ห้องสมุดยังไม่ได้มีการบูรณาการ SDGs ให้เข้ากับการวางแผนเชิงกลยุทธ์ขององค์กรอย่างเป็นรูปธรรม ห้องสมุดยังคงดำเนินงานภายใต้นโยบายและแผนงานของส่วนห้องสมุดและการเรียนรู้ โดยไม่ได้รับแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนว่ากิจกรรมหรือบริการที่จัดขึ้นควรจะสอดคล้องกับเป้าหมายใดของ SDGs แม้ว่ากิจกรรมหลัก เช่น การส่งเสริมการอ่านจะสอดคล้องกับ SDG 4 เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจหลักของห้องสมุดอยู่แล้ว แต่การดำเนินงานดังกล่าวมิได้เกิดจากนโยบายเพื่อขับเคลื่อน SDGs โดยตรง และยังขาดการกำหนดเป้าหมายหรือตัวชี้วัดที่ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถวัดผลหรือพัฒนากิจกรรมให้เกิดผลกระทบในมิติของ SDGs ได้อย่างเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับ Cyr & Connaway (2020) ที่พบว่า SDG 4 เป็นเป้าหมายที่ห้องสมุดให้ความสำคัญมากที่สุดอีกทั้งเป็นพันธกิจของห้องสมุด ถึงแม้จะไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจตามเป้าหมาย SDGs แต่บรรณารักษ์เชื่อว่าการดำเนินงานของห้องสมุดมีผลกระทบต่อเป้าหมายนี้มากที่สุด และสอดคล้องกับงานของ Connaway et al. (2023) ที่ชี้ให้เห็นว่าแม้จะมีการตระหนักรู้ แต่กิจกรรมส่วนใหญ่เป็นส่วนหนึ่งของภารกิจหลักมากกว่าและยังไม่ได้บูรณาการเป้าหมาย SDGs เข้ากับการวางแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรอย่างเป็นรูปธรรม ในขณะที่แถบยุโรปมีนโยบายหลายรูปแบบ เช่น มีนโยบายของห้องสมุดระดับท้องถิ่นหรือภูมิภาคที่มุ่งสนับสนุน SDGs ซึ่งรูปแบบนี้ใช้กันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากแหล่งเงินทุนสนับสนุนของห้องสมุดประชาชนร้อยละ 50-100 มาจากทรัพยากรท้องถิ่น ถึงแม้ว่านโยบายห้องสมุดยังเป็นไปตามแนวโน้มสำหรับประเทศที่มีรัฐบาลกลาง ในทางปฏิบัติห้องสมุดระดับท้องถิ่นจะคัดเลือกเป้าหมาย SDGs ที่สอดคล้องกับบริบทของตนเองและปรับแผนปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายเหล่านั้นและส่วนใหญ่ใช้แนวทางนี้ทั้งทวีปยุโรป โดยห้องสมุดแต่ละแห่งจะมีการกำหนดว่ามีเป้าหมายใดบ้างที่ให้ความสำคัญเป็นพิเศษ หรือเน้นเป้าหมายใดบ้างเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ของห้องสมุด (The European Bureau of Library, Information and Documentation Associations, 2020) แสดงให้เห็นว่าห้องสมุดจะดำเนินกิจกรรมหลากหลายที่สอดคล้องกับ SDGs ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจหลักของห้องสมุด แต่ระดับของการบูรณาการกิจกรรมเหล่านี้เข้ากับนโยบายที่มุ่งเน้น SDGs อย่างชัดเจนหรือการวางแผนเชิงกลยุทธ์นั้นยังมีความแตกต่างกันอย่างมาก

อีกประเด็นหนึ่งคือบรรณารักษ์ส่วนใหญ่ยังขาดการรับรู้เกี่ยวกับ SDGs แม้จะมีบรรณารักษ์บางส่วนที่เคยรับรู้เรื่องดังกล่าวในระดับนโยบาย แต่ความเข้าใจมักจำกัดอยู่เพียงเป้าหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับภารกิจหลักของห้องสมุด สะท้อนให้เห็นว่าการรับรู้ SDGs ยังคงเป็นไปในลักษณะผิวเผินและขาดความเข้าใจในเนื้อหาเชิงลึก ทำให้พลาดโอกาสในการยกระดับกิจกรรมและบริการที่มีอยู่ให้มีความสอดคล้องกับเป้าหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้นแทนที่จะเป็นเพียงกิจกรรมส่งเสริมการอ่านทั่วไป ห้องสมุดอาจออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับการศึกษาที่มีคุณภาพ (SDG 4) หรือการสร้างเมืองที่ยั่งยืน (SDG 11) ได้อย่างตรงจุดมากขึ้น การขาดความเข้าใจนี้ทำให้ SDGs ไม่ได้กลายเป็นหัวใจสำคัญของการวางแผนงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Onwubiko (2021) ที่แสดงให้เห็นว่า

บรรณารักษ์ในประเทศไทยก็เริ่มมีความตระหนักหรือคุ้นเคยกับ SDGs ในระดับน้อย เช่นเดียวกับงานของ Mansour (2020) ที่ชี้ให้เห็นว่าบุคลากรห้องสมุดประชาชนในประเทศอียิปต์ยังคงมีความสับสนเกี่ยวกับนิยามของ "การพัฒนาที่ยั่งยืน" ซึ่งสะท้อนถึงความเข้าใจที่ยังแคบเกี่ยวกับความต้องการของชุมชน และส่งผลให้บุคลากรบางส่วนไม่พร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเป้าหมายดังกล่าว ในทำนองเดียวกันการศึกษาในประเทศศรีลังกาโดย Uditha & Bandaranayake (2023) พบว่าแม้บุคลากรห้องสมุดส่วนใหญ่จะรับรู้ภาพรวมของ SDGs แต่กลับไม่คุ้นเคยกับเป้าหมายและตัวชี้วัดเฉพาะทาง และไม่ทราบว่าจะนำบทบาทของห้องสมุดไปสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายได้อย่างไร ส่งผลให้ห้องสมุดกว่าร้อยละ 65 ไม่ได้มีการดำเนินการใด ๆ ในทันทีหรือมีการวางแผนระยะยาวที่เชื่อมโยงกับ SDGs อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างนโยบายระดับบนกับระดับปฏิบัติการอย่างชัดเจน เช่น Noh (2021) พบว่า บรรณารักษ์ในประเทศเกาหลีใต้มีความรู้เพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับวาระ SDGs ขององค์การสหประชาชาติและกลยุทธ์ของสหพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสมาคมห้องสมุดและสถาบัน (IFLA) แม้ว่ารายงานสำรวจของ OCLC Global Council จะชี้ว่าบุคลากรห้องสมุดในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกมีความคุ้นเคยกับ SDGs ในระดับสูงถึงร้อยละ 82 ในขณะที่ Connaway et al. (2023) ตั้งข้อสังเกตว่าการรับรู้แบบผิวเผินไม่สามารถนำไปสู่การวางแผนเชิงกลยุทธ์อย่างแท้จริง เพราะบรรณารักษ์ยังไม่เข้าใจว่า SDGs สามารถเชื่อมโยงกับบทบาทของห้องสมุดได้ และยังขาดการอบรมหรือพัฒนาความรู้เกี่ยวกับ SDGs จึงขาดความเข้าใจเชิงลึกทั้งในด้านเนื้อหาของเป้าหมาย การนำไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมและบริการ ส่งผลให้กิจกรรมที่จัดขึ้นยังคงเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจหลักเดิมมากกว่าที่จะเป็นการออกแบบโดยมี SDGs เป็นหัวใจสำคัญ

2. ความท้าทายของห้องสมุดในการตอบสนองความต้องการเชิงรุก

ห้องสมุดสามารถตอบสนอง SDGs ในมิติสังคมและเศรษฐกิจในระดับพื้นฐาน ได้แก่ การจัดอบรมอาชีพเสริม เช่น ทำอาหาร ทำขนม หรือผ้ามัดย้อม เป็นการตอบสนอง SDG 8 อย่างเป็นรูปธรรม เช่นเดียวกับการเป็นพื้นที่อ่านหนังสือ ให้บริการคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และจัดกิจกรรมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นการตอบสนอง SDG 4 และ SDG 10 ได้อย่างชัดเจน เป็นความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน แต่อาจไม่ทันต่อความต้องการเฉพาะเจาะจงที่ซับซ้อนขึ้นและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของผู้ใช้ สะท้อนให้เห็นจากการที่ผู้ใช้ยังแสดงออกถึงความต้องการเชิงรุกที่ชัดเจน ความคาดหวังของผู้ใช้ที่เปลี่ยนไปสู่ "พื้นที่แห่งโอกาส" และเป็นการต้องการเชิงลึกที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว โดยเปลี่ยนไปสู่ความสนใจ "เฉพาะเจาะจง หลากหลาย ทันต่อโลกสมัยใหม่" มากขึ้น เพื่อนำไปใช้ยกระดับคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของตนเองได้อย่างแท้จริง เช่น ต้องการความรู้และทักษะการขายของออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กและดีด็อก การลงทุน การสร้างรายได้ ต้องการหนังสือ How-to เฉพาะทาง ความต้องการเหล่านี้สะท้อนถึงการมองห้องสมุดเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน SDG 8 แต่ในทางกลับกัน ห้องสมุดยังดำเนินงานในโครงสร้างการสนับสนุนแบบเชิงรับที่ขาดความยืดหยุ่น เช่น ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะทาง งบประมาณที่จำกัดทำให้การจัดซื้อหนังสือเฉพาะทางที่มีกลุ่มผู้อ่านจำกัดทำได้ยาก ถือเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้บทบาทเชิงรุกนี้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pawinun (2023) ที่พบว่าผู้ใช้บริการต้องการให้ห้องสมุดส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้เฉพาะทางที่หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อพัฒนาประชาชนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะอาชีพ และทักษะที่จำเป็นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสร้างรายอาชีพสร้างรายได้ที่เหมาะสม และงานของ Bangani & Dube (2023) และ Edwards (2018) ที่สนับสนุนให้บรรณารักษ์หาวิธีการที่ดีขึ้นในการสื่อสารและประเมินงานของตนเองเพื่อเชื่อมโยงกับ SDGs ซึ่งการนำความต้องการที่แท้จริงของผู้ใช้มาเป็นตัวตั้งนับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุด รวมถึงงานของ Mansour (2020) ที่ชี้ให้เห็นว่าแผนพัฒนาห้องสมุดที่มีงบประมาณจำกัดส่งผลให้ไม่สามารถจัดหาทรัพยากรที่สอดคล้องกับความต้องการได้ และ Wannapong (2013) ที่ให้แนวทางการแก้ปัญหา คือ ควรจัดกลุ่มและพัฒนาบุคลากรของห้องสมุดให้มีความรู้และทักษะในวิชาชีพนั้น ๆ ก่อนถ่ายทอดหรือฝึกวิชาชีพให้แก่ประชาชน และควรให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดทุกระดับมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการและใช้จ่ายงบประมาณให้สอดคล้องกับความต้องการ

3. การปรับแนวทาง "One-Size-Fits-All" สู่ความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการ

ห้องสมุดมีความคิดริเริ่มในการสร้างสรรค์กิจกรรมที่หลากหลายเพื่อขับเคลื่อน SDGs เช่น กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพใจ กิจกรรม DIY จากวัสดุเหลือใช้เพื่อส่งเสริม หรือแม้แต่การให้ความรู้เรื่อง Net Zero เพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพ

ภูมิอากาศ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความตระหนักในบทบาทที่กว้างขวางของบรรณารักษ์ แม้บรรณารักษ์จะพยายามจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อตอบสนองชุมชน แต่กลับพบว่าความคิดสร้างสรรค์เหล่านี้ถูกจำกัดโดยระบบการจัดสรรทรัพยากรที่ขาดความยืดหยุ่น การที่ห้องสมุดทุกแห่งได้รับวัสดุอุปกรณ์ในแบบเดียวกันสำหรับจัดกิจกรรม ทำให้บรรณารักษ์ต้องปรับกิจกรรมให้เข้ากับของที่มี เป็นการจำกัดความคิดสร้างสรรค์โดยตรง ดังนั้นแม้บุคลากรจะมีความตั้งใจเชิงรุก แต่โครงสร้างการสนับสนุนกลับมีลักษณะตึงรับ และเป็นแบบสร้างขึ้นมาแบบเดียวแล้วนำไปใช้ได้ทุกแห่ง (one-size-fits-all) ซึ่งอาจไม่ตรงกับความต้องการที่หลากหลายของผู้ใช้ในแต่ละพื้นที่ แม้ห้องสมุดจะแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยการหาผู้สนับสนุนจากภายนอก สะท้อนให้เห็นจุดอ่อนของระบบการจัดหาและบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศแบบรวมศูนย์ ดังนั้นแม้ว่าห้องสมุดจะพยายามดำเนินการแบบเชิงรุกในการจัดบริการและกิจกรรม แต่ยังเป็นเชิงรุกในกรอบที่คุ้นเคย และอาจยังตามไม่ทันความต้องการของผู้ใช้ที่เปลี่ยนไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sørensen (2020) ที่ให้มุมมองและข้อเสนอแนะว่าห้องสมุดประชาชนไม่ควรถูกกำหนดด้วยแนวทางแบบ "One-size-fits-all" และอาจใช้ไม่ได้ผลกับการดำเนินการแบบยั่งยืน เพราะคุณค่าของห้องสมุดถูกมองต่างกันตามบริบทด้านการศึกษา วัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนั้นการจัดบริการ การบริหารจัดการ และการวางกลยุทธ์ควรเปิดพื้นที่ให้กับมุมมองที่หลากหลายและยืดหยุ่น แม้ว่าจะมีกรอบการกำหนดทิศทางโดยรวมแต่การนำไปปรับใช้ในแต่ละพื้นที่จำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทและความต้องการที่เฉพาะเจาะจง จะช่วยให้ห้องสมุดสามารถพัฒนากิจกรรมและบริการที่สะท้อนคุณค่าและความต้องการของสังคมได้อย่างแท้จริงตอบสนองต่อสังคมได้ดีกว่าแนวทาง One-size-fits-all และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ Bledsoe et al. (2022) ที่ว่าแนวทางการดำเนินงานที่เป็นแบบเดียวกันและการจัดซื้อแบบศูนย์รวมเป็นอุปสรรคเชิงโครงสร้างในการจัดหาทรัพยากรไม่สามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้ใช้และบริบทเฉพาะของท้องถิ่นและชุมชนได้

4. ความร่วมมือและอุปสรรคด้านโครงสร้างพื้นฐาน

จากผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าห้องสมุดแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการเป็นผู้เชื่อมโยงเครือข่ายในชุมชนผ่านการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายในและภายนอก ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของ SDG 17 การสร้างความร่วมมือนี้ช่วยให้ห้องสมุดสามารถส่งมอบบริการ กิจกรรมหรือโครงการที่มีความเฉพาะไปยังกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ในอีกด้านหนึ่งยังพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน งบประมาณ และบุคลากร อีกทั้งความร่วมมือที่เกิดขึ้นเป็นไปตามพันธกิจดั้งเดิมของห้องสมุดมากกว่าที่จะเกิดจากการวางแผนเชิงกลยุทธ์เพื่อสนับสนุน SDGs โดยตรง ส่งผลให้ความร่วมมือกลายเป็นเพียงกลไกแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเพื่อชดเชยข้อจำกัดภายใน เช่น การขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางหรือการขาดงบประมาณในการเชิญวิทยากร แม้ว่าการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจะเป็นสิ่งสำคัญ แต่เมื่อไม่ได้เกิดจากการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ก็อาจทำให้ห้องสมุดพลาดโอกาสในการยกระดับความร่วมมือเพื่อสร้างผลกระทบต่อ SDGs ที่ชัดเจนและยั่งยืนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Edwards (2018) และ Mathiasson & Jochumsen (2022) ที่เสนอว่าห้องสมุดควรแสวงหาพันธมิตรอย่างมีกลยุทธ์มากขึ้น ประเมินผลกระทบ และสื่อสารเชิงรุกเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องโดยบูรณาการเข้ากับกรอบของ SDGs ให้กว้างขวางขึ้น นอกจากนี้ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่บั่นทอนความน่าเชื่อถือและประสิทธิภาพของความร่วมมือ เช่น การที่ห้องสมุดขาดพื้นที่จัดกิจกรรมที่เป็นสัดส่วน มีเทคโนโลยีไม่เพียงพอ และอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร ไม่เพียงแต่จำกัดโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลของผู้ใช้ซึ่งส่งผลกระทบต่อ SDG 4 และ SDG10 แต่ยังทำให้ห้องสมุดไม่สามารถเป็นผู้นำหรือพันธมิตรที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินโครงการร่วมกับหน่วยงานภายนอกได้ ประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mansour (2020) และ Kwanya (2014) ที่ชี้ว่าโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่เพียงพอเป็นอุปสรรคสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ SDGs ในขณะเดียวกันข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากรทำให้ห้องสมุดต้องตกอยู่ในสภาวะพึ่งพิงภายนอกอย่างไม่ยั่งยืน งบประมาณที่ไม่เพียงพอส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพและความหลากหลายของกิจกรรม ทำให้บรรณารักษ์ต้องปรับกิจกรรมให้เข้ากับทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งอาจลดทอนประสิทธิภาพและไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างเต็มที่ การขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะทางและความเข้าใจใน SDGs ที่นอกเหนือไปจาก SDG 4 ยังจำกัดความสามารถของห้องสมุดในการริเริ่มโครงการใหม่ๆ ซึ่งสอดคล้องอย่างยิ่งกับงานวิจัยของ Mansour (2020) Onwubiko (2021) และ Ayooluwa, Owolabi, & Adebisi (2024) ที่ระบุว่าข้อจำกัดด้านงบประมาณ การขาดการฝึกอบรม และการขาดทักษะเฉพาะหรือทักษะใหม่เป็นความท้าทายหลักสำหรับห้องสมุดในการส่งเสริม SDGs

ข้อเสนอแนะการศึกษา (Research Recommendations)

1. การกำหนดนโยบายเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและผลักดันสู่การปฏิบัติ

ส่วนห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ควรมีการกำหนดและสื่อสารนโยบายที่สอดคล้องกับ SDGs จากส่วนกลางสู่ระดับปฏิบัติ และส่งเสริมบุคลากรให้มีส่วนร่วม ดังนี้

1.1 กำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติการที่มุ่งเน้นการสนับสนุน SDGs โดยเชื่อมโยงอย่างชัดเจนกับ SDGs แต่ละเป้าหมาย ซึ่งเป็นการทำให้มั่นใจว่ากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ SDGs เป็นผลมาจากนโยบายไม่ใช่เพียงแค่การดำเนินการที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานประจำ

1.2 บูรณาการ SDGs ผนวกไว้ในแผนปฏิบัติการของห้องสมุดและการออกแบบบริการห้องสมุดให้สอดคล้องกับทุกเป้าหมายหรือมีจุดเน้นบางเป้าหมายที่ปรับให้เข้ากับความต้องการเฉพาะของแต่ละพื้นที่และชุมชน เช่น กิจกรรมส่งเสริมการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพ (health information literacy) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน การจัดคอลเล็กชันเกี่ยวกับการเกษตรที่ยั่งยืน การสนับสนุนการเรียนรู้ในกลุ่มเปราะบาง เป็นต้น

1.3 กำหนดวิธีการวัดประเมินผลการดำเนินงาน นำมาพัฒนาปรับปรุง และอาจกำหนดเป็นแผนระยะยาวในอนาคต

1.4 สร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับ SDGs ให้กับบุคลากรซึ่งเป็นกุญแจสำคัญสู่การวางแผนเชิงกลยุทธ์ของห้องสมุด และส่งเสริมทัศนคติเชิงบวก แรงจูงใจ และการมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคลากร โดยให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาโครงการริเริ่ม

1.5 ส่วนห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ควรจัดสรรงบประมาณเฉพาะโดยตรงสำหรับการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะเฉพาะด้านให้กับบุคลากร และการคิดสร้างสรรค์กิจกรรมที่สอดคล้องกับ SDGs

2. การพัฒนาและยกระดับบริการที่ปรับตามความต้องการของผู้ใช้บริการ

มีการออกแบบบริการใหม่หรือกิจกรรมเฉพาะสำหรับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เกี่ยวกับ SDGs แต่ละเป้าหมาย เช่น การสอนทักษะการขายผ่านช่องทางออนไลน์ บริการหนังสือประเภท How-to เฉพาะทาง บริการข้อมูลหรือจัดกิจกรรมเกี่ยวกับสิทธิและกฎหมาย การให้ความรู้เกี่ยวกับพลเมืองดิจิทัล การจัดพื้นที่เพื่อสร้างแรงบันดาลใจหรือสร้างสรรค์ผลงาน (makerspaces)

3. การนำหลักการบริหารงานสมัยใหม่มาประยุกต์

จากผลการวิจัยที่พบปัญหาเกี่ยวกับข้อจำกัดด้านงบประมาณ และการจัดสรรทรัพยากรซึ่งมีลักษณะเป็นแบบเดี่ยวแล้วนำไปใช้ทุกแห่งนั้น ส่วนกลางอาจพิจารณานำหลักการบริหารงานอื่น ๆ มาปรับใช้เพื่อแก้ปัญหา ดังนี้

3.1 การบริหารแบบขับเคลื่อนด้วยข้อมูล (data-driven) เช่น การศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของผู้ใช้อย่างเป็นระบบสม่ำเสมอ การรับฟังข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงาน เพื่อนำมาจัดบริการให้ตรงกับความต้องการ

3.2 การบริหารแบบยืดหยุ่น (flexible management) ห้องสมุดจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการเพื่อตอบสนองต่อบริบทที่แตกต่างกัน โดยที่ส่วนกลางพร้อมปรับเปลี่ยนและสนับสนุนทรัพยากรสำหรับจัดกิจกรรมหรือการบริการทรัพยากรสารสนเทศที่สอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้ใช้บริการ

4. การสร้างและขยายเครือข่ายความร่วมมือ

จากปัญหาและอุปสรรคด้านทรัพยากรและงบประมาณ รวมถึงทักษะความเชี่ยวชาญของบุคลากร ห้องสมุดควรขยายจากความร่วมมือที่เกิดขึ้นตามพันธกิจดั้งเดิม ไปสู่การแสวงหาและขยายเครือข่ายพันธมิตรอย่างมีกลยุทธ์เพื่อสนับสนุน SDGs โดยตรงกับองค์กรที่มีศักยภาพและมีพันธกิจสนับสนุน SDGs อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง เนื่องจากความร่วมมือจะทำให้เกิดการแบ่งปันทรัพยากรและความเชี่ยวชาญร่วมกันได้ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนเพิ่มเติมได้ โดยควรสร้างความร่วมมือในทุกกระดับ ได้แก่ ท้องถิ่น ภูมิภาค ระดับชาติ และนานาชาติ เช่น

4.1 การร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาคีเครือข่าย เพื่อถ่ายทอดนโยบายระดับชาติให้กลายเป็นแนวปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน เช่น สร้างแนวทางกิจกรรม SDGs แบบที่มีค่าใช้จ่ายต่ำโดยใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นหลัก

4.2 สร้างเครือข่ายพันธมิตรกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดโปรแกรมการฝึกอบรม พัฒนาทักษะเฉพาะที่จำเป็นสำหรับงานใหม่ที่เกี่ยวข้องกับ SDGs เนื่องจากบรรณารักษ์จะต้องปรับตัว พัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgments)

การวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปีงบประมาณ ปี พ.ศ. 2567 ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว และขอบคุณห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานครทุกแห่งที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล

รายการเอกสารอ้างอิง (References)

- Ayooluwa, A., Sola, E. O., & Tunde, A. (2024). Going to the Cities: The Strategic Roles of Public Libraries in Promoting Sustainable Development Goals, *Public Library Quarterly*, 43(3), 367–384.
- Bangani, S., & Dube, L. (2023). Academic Libraries and the Actualisation of Sustainable Development Goals Two, Three and Thirteen. *Journal of Librarianship and Information Science*, 53(3), 1–12.
- Bledsoe, K., & Others. (2022). Leading by Diversifying Collections: A Guide for Academic Library Leadership. Retrieved 16 September 2025, from <https://doi.org/10.18665/sr.317833>
- Buarod, C., & Hemachayati, W. (2020). Service Provision for Children in Bangkok's Discovery Learning Libraries. *An Online Journal of Education*, 15(1), 1–10.
- Centre for SDG Research and Support. (n.d.). "Khommul Buangton Kiaokap SDGs". [Basic Information on the SDGs]. Retrieved 10 April 2025, from <https://www.sdgmovement.com/intro-to-sdgs/> (In Thai)
- Chitwattanakorn, T., & Others. (2024). Investigator Triangulation: A Strategy for Enhancing Trustworthiness in Qualitative Research. *Research Community and Social Development Journal*, 18(3), 521–532.
- Chotijareanpong, P., & Hemchayart, W. (2019). Best Practice for a Children's Library at Huai Khwang Discovery Learning Library. *OJED*, 14(2), 1–12.
- Connaway, L. S., & Others. (2023). Libraries Model Sustainability: The Results of an OCLC Survey on Library Contributions to the Sustainable Development Goals. *IFLA Journal*, 49(1), 1–17.
- Cyr, C., & Connaway, L. S. (2020). Libraries and the UN Sustainable Development Goals: The Past, Present, and Future. *Proceedings of the Association for Information Science and Technology*, 57(1), e237.
- The European Bureau of Library, Information and Documentation Associations. (2020). *Sustainable Development Goals and their implementation in European libraries: First European Report*. Retrieved 6 February 2025, from <https://www.eblida.org/Documents/EBLIDA-Report-SDGs-and-their-implementation-in-European-libraries.pdf>
- Edwards, J. B. (2018). Vital Assets: Libraries as Partners in Community Development. In G. J. Fowler, & S. Schmehl Hines, (Eds.). *Challenging the Jacks of All Trades but Masters of None Librarian Syndrome*. (pp.1–14). Bingley: Emerald.
- Hajian, M., & Kashani, S. J. (2021). Evolution of the Concept of Sustainability. From Brundtland Report to Sustainable Development Goals. In C. M. Hussain, & J. F. Velasco-Munoz, (Eds.), *Sustainable Resource Management*. (pp. 1–24). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-824342-8.00018-3>

- Jumneansri, K. (2020). *Requirements of the Generation Y People for the Improvement of Public Libraries in Bangkok*. Bangkok: Mahidol University.
- Klarin, T. (2018). The Concept of Sustainable Development: From its Beginning to the Contemporary Issues. *Zagreb International Review of Economics & Business*, 21(1), 67–94.
- Kwanya, T. (2014). The Impact of Libraries and Information Services in Shaping Vision 2030 in Kenya. *Proceedings of the 21st Standing Conference of Eastern, Central and Southern Africa Library and Information Associations and Institutions (SCECSAL XXI)*, (pp. 269–276). Malawi: Malawi Library Association.
- Mansour, E. (2020). Libraries As Agents for Development: The Potential Role of Egyptian Rural Public Libraries Towards the Attainment of Sustainable Development Goals Based on the UN 2030 Agenda. *Journal of Librarianship and Information Science*, 52(1), 121–136.
- Mathiasson, M. H., & Jochumsen, H. (2022) Libraries, Sustainability and Sustainable Development: A review of the Research Literature. *Journal of Documentation*, 78(6), 1278–1304.
- Meesab, J. (2020). “Phaen Kan Khap Khleuan Paomai Kan Phatthana Thi Yangyuen Samrap Prathet Thai”. [Action Plan for Driving the Sustainable Development Goals in Thailand]. Retrieved 5 February 2024, from <https://sdgs.nesdc.go.th/thailands-sdg-roadmap/> (In Thai)
- National Higher Education Science Research and Innovation Policy Council Office. (2021). “SDGs Khue Arai Ma Ruchak 5 Paomai Raek Chak Miti Sangkhom”. [What Are the SDGs? Getting to Know the First Five Goals from the Social Dimension]. Retrieved 5 February 2024, <https://www.nxpo.or.th/th/8081/> (In Thai)
- Noh, Y. (2021). Study on the Perception of South Korean Librarians of the UN Sustainable Development Goals (SDGs) and the Strategy to Support Libraries. *The Information Professional*, 30(4), 1–15.
- Omona, W. (2020). The Roles of Library and Information Services in Achieving Sustainable Development Goals (SDGs) in Uganda. *Library Philosophy and Practice*. Retrieved 29 February 2025, from <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/4018>
- Onwubiko, E. C. (2021). Role of Librarians and Libraries in the Realization of the United Nations Sustainable Development Goals: An Empirical Study. *Library Philosophy and Practice*. Retrieved 25 April 2025, from <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/6497>
- Pawinun, P. (2023). Guidelines for Public Library Services Development to Promote Non-Formal and Informal Education in the New Normal. *T.L.A.Bulletin*, 67(2), 146-166.
- Prangthong, P. (2012). Opinions of Administrators, Practitioners, and Users of Bangkok Public Libraries on the Development of Discovery Learning Libraries. *Journal of Library and Information Science Srinakharinwirot University*. 5(2), 28–43.
- “Phra Ratchabanyat Kansuksa Haeng Chat Pho So 2542 Kaekhai Phoemtoem (Chabap Thi 2) Pho So 2545 Lae (Chabap Thi 3) Pho So 2553”. [National Education Act B.E. 1999, as amended by the National Education Act (No. 2) B.E. 2002 and the National Education Act (No. 3) B.E. 2010]. (1999). *The Royal Thai Government Gazette*, 116(16 August 1999). 8 (In Thai)
- Puangok, A. (2020). Developing Strategies of Public Libraries in Sisaket Province toward Thailand 4.0. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 18(2), 69-86.
- Saenwa, S., & Prapinpongsakorn, S. (2025). Figure 1 *General Information about Libraries*.
- Sørensen, K. M. (2022). ‘It’s Not A one-size-fits-all, I Think’: A Qualitative Study of Library Professionals’ Perceptions of Public Library Roles. *Public Library Quarterly*, 42(5), 463–478.

- Uditha, G., & Bandaranayake, P. *How Sri Lankan Librarians Perceive SDGs*. Retrieved 25 April 2025, from https://ic-sd.org/wp-content/uploads/2023/10/ICSD-2023_stage-5590_question-Paper-Submission_id-677.pdf
- Wannapong, S. (2013). "Panha Lae Naeo Thang Kae Panha Kan Damnoen Ngan Hong Samut Prachachon Sangkat Samnakngan Songsoem Kansuksa Nok Rabop Lae Kansuksa Tam Athayasai Changwat Chaiyaphum". [*Problems and Approaches to Solving Operational Issues of Public Libraries under the Office of Non-Formal and Informal Education Promotion, Chaiyaphum Province*]. Retrieved 18 September 2025, from https://khoon.msu.ac.th/_dir/fulltext/fulltextman/full3/siranan7439/titlepage.pdf (In Thai)